दैनिक

चकमक

संपादक : शामसुंदर चितोडा　　कार्यकारी संपादक : कैलास फुलारी

✻ वर्ष : ०१ ले ✻　✻ अंक : ५७ ✻　✻ रविवार २७ सप्टेंबर २०२६ ✻　✻ जालना ✻　✻किंमत : २ रूपये ✻　✻पृष्ठे : ४ ✻

◎Volume 01◎　◎ Issue 57 ◎　◎ Sunday, Date : 27 September 2026 ◎　◎ Jalna ◎　◎Price Rs. 2◎　◎Pages 4 ◎

जालना जिल्ह्यातील आठही तालुके दुष्काळग्रस्त ; २६५ तालुक्यांत दुष्काळ जाहीर

जालना । प्रतिनिधी : खरीप हंगाम २०२६ मध्ये पावसाची कमतरता आणि त्यासंदर्भातील निकषांच्या आधारे महाराष्ट्रातील ३५८ तालुक्यांपैकी तब्बल २६५ तालुक्यांमध्ये दुष्काळ जाहीर करण्यात आला आहे. कृषी आयुक्तांच्या २४ सप्टेंबरच्या अहवालाच्या आधारे संबंधित तालुक्यांमध्ये दुष्काळाचा ढीळससशी-१ लागू असल्याचे जाहीर करण्यात आले आहे. या निर्णयामुळे राज्यातील दुष्काळग्रस्त भागातील शेतकऱ्यांना शासनाच्या विविध सवलती आणि उपाययोजनांचा लाभ मिळण्याचा मार्ग मोकळा झाला आहे. विशेष म्हणजे जालना जिल्ह्यातील सर्व आठही तालुक्यांचा दुष्काळग्रस्त तालुक्यांच्या यादीत समावेश करण्यात आला आहे. त्यामुळे जालना जिल्ह्यातील शेतकरी आणि ग्रामीण भागासाठी हा निर्णय महत्त्वाचा ठरला आहे. जालना जिल्ह्यात प्रशासकीयदृष्ट्या एकूण आठ तहसील आहेत. महाराष्ट्र शासनाच्या जालना जिल्हा प्रशासनाच्या माहितीनुसार जालना, बदनापूर, भोकरदन, जाफ्राबाद, परतूर, मंठा, अंबड आणि घनसावंगी हे जिल्ह्यातील आठ तालुके आहेत. शेतकऱ्यांना दिलासा मिळण्याची अपेक्षा दुष्काळ जाहीर झाल्यानंतर संबंधित तालुक्यांमध्ये शासनाच्या दुष्काळ निवारण उपाययोजना लागू होण्याचा मार्ग मोकळा झाला आहे. यामध्ये पीक कर्जाच्या पुनर्गठनासह विविध महसुली आणि कृषीविषयक सवलती, पिण्याच्या पाण्याची उपलब्धता, चारा व्यवस्था आणि (पान ३ वर)

आ.बबनराव लोणीकर यांनी मतदार संघातील विविध गणेश मंडळांना भेट देऊन गणेश विसर्जन मिरवणूक उपस्थित राहून गणेश भक्त सोबत विसर्जनाचा आनंद घेतला. ढोल ताशाच्या गाजरात विसर्जन मिरवणूक चालू असताना स्वतः आ. बबनराव लोणीकर यांनी ढोल ताशा वाजवून गणेश भक्तांना विसर्जन मिरवणूक भाग घेतला.

फूड फेअरच्या माध्यमातून महिला व बालकांना सकस व पोषण आहाराचे महत्त्व समजले

घनसावंगी प्रतिनिधी । जालना : जालना जिल्ह्यातील घनसावंगी तालुक्यातील बाल विकास प्रकल्प कार्यालय, घनसावंगी आणि मराठवाडा ग्रामीण विकास संस्था, छत्रपती संभाजीनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने ऊसतोड कामगार कुटुंबांमध्ये आरोग्य व पोषण सप्ताह विविध उपक्रमांच्या माध्यमातून उत्साहात साजरा करण्यात आला. याच उपक्रमाचा एक भाग म्हणून ऊसतोड कामगार कुटुंबातील गर्भवती महिला, स्तनदा माता, किशोरी मुली व बालकांसाठी 'फूड फेअर' आयोजित करण्यात आला. परतूर तालुक्यातील १५ आणि घनसावंगी तालुक्यातील १५ गावांमध्ये ऊसतोड कामगार व त्यांच्या कुटुंबासोबत आरोग्य, पोषण, शिक्षण व सामाजिक विषयांवर विविध उपक्रम राबविण्यात येत आहेत. त्याअंतर्गत शिवणगाव, उक्कडगाव, मूर्ती आणि गुजगव्हाण येथे फूड फेअरचे आयोजन करण्यात आले. 'सकस आहार – सुदृढ आरोग्य'चा संदेश फूड फेअरच्या माध्यमातून बालक, महिला, गर्भवती माता व स्तनदा मातांना सकस व संतुलित आहाराचे महत्त्व, पोषणाची कमतरता आणि त्याचे आरोग्यावर होणारे परिणाम याबाबत प्रत्यक्ष उदाहरणांसह मार्गदर्शन करण्यात आले. फळे, भाज्या, पालेभाज्या, कडधान्ये, अंडी, दूध-दही, मासे, काजू-बदाम, तूप, विविध प्रकारची धान्ये तसेच स्वच्छ पाण्याचा दैनंदिन आहारात योग्य समावेश केल्यास शरीराला आवश्यक पोषक घटक व जीवनसत्त्वे मिळण्यास मदत होते, याबाबत माहिती देण्यात आली. कार्यक्रमात विविध खाद्यपदार्थांचे प्रदर्शन करण्यात आले. मराठवाड्यातील पारंपरिक (पान ३ वर)

पावसाने साथ सोडली, कर्जाने पाठलाग केला; कर्जाच्या विवंचनेत आप्पासाहेब दाभाडेंची आत्महत्या

नवनाथ गव्हाणे बदनापूर / प्रतिनिधी धोपटेश्वर : दुष्काळ, नापिकी, बँकेचे कर्ज, खासगी देणी आणि मुलांच्या आजारपणावरील खर्चाच्या विवंचनेतून धोपटेश्वर येथील शेतकरी आप्पासाहेब लिंबाजी दाभाडे यांनी विषप्राशन करून जीवन संपविल्याची घटना घडली. जालना येथील सिव्हिल हॉस्पिटलमध्ये उपचारादरम्यान शुक्रवारी रात्री सुमारे दहा वाजता त्यांचा मृत्यू झाला. आप्पासाहेब दाभाडे यांनी २५ सप्टेंबर रोजी राहत्या घरी विषप्राशन केले होते. प्रकृती गंभीर झाल्याने त्यांना उपचारासाठी जालना येथील सिव्हिल हॉस्पिटलमध्ये दाखल करण्यात आले. मात्र उपचार सुरू असतानाच त्यांची प्राणज्योत मालवली. या घटनेनंतर करण्यात आलेल्या पंचनाम्यात दाभाडे यांच्या आत्महत्येमागे दुष्काळ, नापिकी आणि आर्थिक विवंचना असल्याचे पंचांनी नमूद केले आहे. त्यांच्या नावावर धोपटेश्वर शिवारातील गट क्रमांक ५७ मध्ये ६१ आर जमीन असून, सातबाऱ्यावर बँक ऑफ महाराष्ट्र, बदनापूर शाखेचा कर्जबोजा असल्याचे नमूद आहे. त्याचबरोबर खासगी कर्ज व हातउसणे पैसेही असल्याचे पंचनाम्यात म्हटले आहे. शेतीतून अपेक्षित उत्पन्न न मिळणे, कर्जाचा वाढता भार आणि मुलांच्या आजारपणाचा खर्च यामुळे दाभाडे आर्थिक अडचणीत सापडले होते. या विवंचनेतून त्यांनी टोकाचे पाऊल उचलल्याचे पंचांनी सांगितले.

मयत आप्पासाहेब दाभाडे यांच्या पश्चात पत्नी मुक्ताबाई आप्पासाहेब दाभाडे, मुले सुभाष आप्पासाहेब दाभाडे, काकासाहेब आप्पासाहेब दाभाडे व ज्ञानेश्वर आप्पासाहेब दाभाडे,आणि मुलगी सोमित्रा विष्णू शिंदे असा परिवार आहे. या घटनेमुळे धोपटेश्वर परिसरात हळहळ व्यक्त होत आहे. दुष्काळाच्या संकटात शेतकरी कुटुंबाची होरपळ पावसाने पाठ फिरवल्याने शेतीचे उत्पन्न धोक्यात आले असतानाच कर्जाचा वाढता बोजा आणि घरातील आजारपणाचा खर्च यामुळे शेतकरी कुटुंब आर्थिक संकटात सापडले. आप्पासाहेब दाभाडे यांच्या मृत्यूने दुष्काळग्रस्त शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांकडे पुन्हा गांभीर्याने पाहण्याची गरज अधोरेखित झाली आहे.

सिद्धी शेपाळच्या कुंचल्यातून साकारले हुबेहूब व्यक्तिचित्र चिमुकल्या चित्रकाराच्या कलाकृती हे कौतुकाची बाब : राहुल लोणीकर

परतूर (प्रतिनिधी) : शहरातील उदयोन्मुख चित्रकार कु. सिद्धी मुकुंद शेपाळ हिने आपल्या कुंचल्यातून साकारलेल्या आकर्षक चित्रे व पेंटिंग्सने राहुल लोणीकर व सहकारी यांचे मने जिंकली. सिद्धीच्या कलाकृतींमधील कल्पकता, रंगसंगती आणि बारकावे पाहून तिच्या कलागुणांचे विशेष कौतुक जालना जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे अध्यक्ष राहुल लोणीकर यांनी केले . जालना जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे अध्यक्ष राहुल व लोणीकर यांचे बालपणीचे व जिवलग मित्र श्री. मुकुंद शेपाळ यांच्या निवासस्थानी सदिच्छा भेट दिली असता, त्यांची कन्या कु. सिद्धी हिने तयार केलेली विविध चित्रे आणि पेंटिंग्स पाहण्याची संधी मिळाली. लहान वयातच तिने चित्रकलेमध्ये मिळवलेले कौशल्य आणि प्रत्येक कलाकृतीतून दिसणारी मेहनत उल्लेखनीय असल्याची भावना यावेळी राहुल लोणीकर यांनी व्यक्त केली. विशेष म्हणजे, सिद्धीने राहुल लोणीकर यांचे साकारलेले हुबेहूब व्यक्तिचित्र सर्वांचे लक्ष वेधून घेणारे ठरले. हे चित्र पाहून आपण मनापासून भारावून गेल्याचे लोणीकर यांनी सांगितले. सिद्धीच्या चित्रांमधून तिची सूक्ष्म निरीक्षणशक्ती, रंगांची जाण आणि कलात्मक दृष्टी प्रकर्षाने जाणवत असल्याचेही त्यांनी नमूद केले. सिद्धीची कल्पकता, मेहनत आणि कलात्मकता खरोखरच कौतुकास्पद आहे. तिच्या कलागुणांना योग्य मार्गदर्शन, संधी आणि प्रोत्साहन मिळाल्यास ती भविष्यात चित्रकलेच्या क्षेत्रात उल्लेखनीय यश संपादन करून परतूर शहराचे नाव उज्ज्वल करेल, असा विश्वास राहुल लोणीकर यांनी यावेळी व्यक्त केला कु. सिद्धी शेपाळ हिच्या कलेचे मनः पूर्वक अभिनंदन करून तिला उज्ज्वल कलात्मक भविष्यासाठी राहुल लोणीकर यांनी शुभेच्छा दिल्या सिद्धीच्या या कौशल्याबद्दल शेपाळ परिवाराचेही सर्वत्र अभिनंदन होत आहे.

जल जीवन मिशनच्या कामांबाबत चौकशीची मागणी

घनसावंगी- तालुक्यातील सिंदखेड येथे जल जीवन मिशन योजनेअंतर्गत सुरू असलेल्या पाणीपुरवठा पाइपलाइन व पिण्याच्या पाण्याच्या टाकीच्या कामांमध्ये निकृष्ट दर्जाचे साहित्य वापरले जात असल्याचा आरोप करत ग्रामस्थांनी जिल्हा परिषद, जालना येथील पाणीपुरवठा विभागाकडे तक्रार अर्ज सादर केला आहे.

मोहन तुळशीराम आधुडे व इतर ग्रामस्थांनी दिलेल्या निवेदनात पाइपलाइनच्या कामात त्रुटी असून भविष्यात नागरिकांना शुद्ध पाणीपुरवठा करण्यात अडचणी निर्माण होऊ शकतात, अशी चिंता व्यक्त केली आहे. संबंधित कामांची तातडीने चौकशी करून तांत्रिक तपासणी करण्यात यावी तसेच दोषी आढळल्यास संबंधितांवर कारवाई करावी, अशी मागणी ग्रामस्थांनी केली आहे.

बदनापूरच्या इतिहासात प्रथमच पर्यावरणपूरक गणेश विसर्जन सोहळा उत्साहात

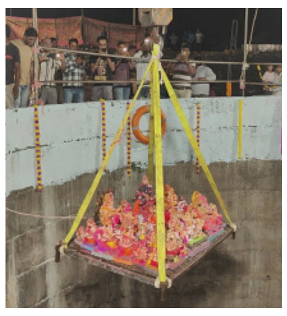

बदनापूर / प्रतिनिधी : बदनापूर शहराच्या इतिहासात प्रथमच गणपती विसर्जन सोहळा अत्यंत उत्साहपूर्ण, भक्तिमय आणि शांततेच्या वातावरणात पर्यावरणपूरक व पारंपरिक पद्धतीने पार पडला. बदनापूरच्या नगराध्यक्ष चित्राताई संतोषभाऊ पवार यांच्या मार्गदर्शनाखाली नगरपंचायतीचे मुख्याधिकारी, अधिकारी-कर्मचारी तसेच सर्व सन्माननीय सदस्यांनी विशेष परिश्रम घेत गट क्रमांक

ह मोठ्या संख्येने विसर्जनस्थळी दाखल झाले. तसेच बदनापूर शहरासह तालुक्यातील विविध गावांमधील सार्वजनिक गणेश मंडळांनीही आपल्या गणेशमूर्तींचे विसर्जन याच ठिकाणी केले. महावितरणकडून तारांची उंची वाढवली सार्वजनिक गणेशमूर्ती विसर्जनाच्या मार्गावर अडथळा ठरणाऱ्या लोंबकळणाऱ्या (पान ३ वर)

गणेश विसर्जनाच्या पार्श्वभूमीवर ड्रेनेजच्या प्रश्नावर आ. बबनराव लोणीकर आक्रमक

परतूर : गणेश विसर्जनाच्या पार्श्वभूमीवर परतूर शहरातील मुख्य बाजारपेठ, मोंढा विभागातील महादेव मंदिर परिसर तसेच आदर्श कॉलनी परिसरात ड्रेनेजचे सांडपाणी रस्त्यावर येत असल्याची गंभीर बाब समोर आली. गणेश मंडळांच्या मिरवणुका आणि हजारो गणेशभक्तांचा वावर असताना रस्त्यावर दुर्गंधीयुक्त घाण पाणी वाहत असल्याने नागरिकांची मोठी गैरसोय होत होती. या परिस्थितीची तातडीने दखल घेत माजी मंत्री आमदार बबनराव लोणीकर यांनी परतूर नगरपरिषदेचे मुख्याधिकारी दीपक इंगोले यांच्याशी थेट दूरध्वनीवरून संवाद साधला. गणेश विसर्जनाच्या दिवशी मिरवणुकीच्या मार्गावर अशा प्रकारे सांडपाणी वाहणे योग्य नसून, नगर (पान ३ वर)

गणेश विसर्जन मिरवणुकीत राहुल लोणीकरांचा उत्स्फूर्त सहभाग ; ढोल-ताशांच्या गजरात धरला ठेका; प्रत्येक मंडळातील गणेशभक्तांना दिल्या शुभेच्छा

परतूर/प्रतिनिधी : 'गणपती बाप्पा मोरया, पुढच्या वर्षी लवकर या'च्या जयघोषात परतूर शहरात निघालेल्या श्री गणेश विसर्जन मिरवणुकीत जालना जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे अध्यक्ष राहुल भैया लोणीकर यांनी स्वतः उपस्थित राहून उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला. शहरातील विविध गणेश मंडळांना भेट देत त्यांनी पदाधिकारी, कार्यकर्ते आणि गणेशभक्तांना श्री गणेश विसर्जनाच्या शुभेच्छा दिल्या.

गणरायाला निरोप देण्यासाठी शहरातील प्रमुख मार्गांवर भक्तांचा मोठा जनसागर उसळला होता. ढोल-ताशांचा कडकडाट, पारंपरिक वाद्यांचा निनाद आणि 'गणपती बाप्पा मोरया'च्या जयघोषाने संपूर्ण परतूर शहर भक्तिमय झाले होते. या उत्साहपूर्ण वातावरणात राहुल लोणीकर यांनी प्रत्येक मंडळाच्या विसर्जन मिरवणुकीत सहभागी होत गणेशभक्तांशी संवाद साधला.

मिरवणुकीदरम्यान राहुल लोणीकर यांनी कार्यकर्ते आणि तरुण गणेशभक्तांसोबत ढोल-ताशांच्या तालावर ठेका धरत नृत्य केले. कोणताही औपचारिकपणा न ठेवता ते गणेशभक्तांच्या आनंदात सहभागी झाल्याने तरुणांमध्ये उत्साह संचारला. अनेक मंडळांच्या कार्यकर्त्यांनी त्यांचे स्वागत करून त्यांच्यासमवेत गणपती बाप्पाचा जयघोष केला.

गणेश मंडळांच्या सामाजिक कार्याचे कौतुक

राहुल लोणीकर यांनी शहरातील विविध गणेश मंडळांचे पदाधिकारी आणि कार्यकर्त्यांची भेट घेऊन उत्सव काळात राबविण्यात आलेल्या धार्मिक, सांस्कृतिक तसेच सामाजिक उपक्रमांचे कौतुक केले. सार्वजनिक गणेशोत्सव हा समाजातील एकता, बंधुभाव आणि सामूहिक सहभाग वाढविणारा उत्सव असल्याचे त्यांनी सांगितले.

श्री गणरायाने सर्वांच्या जीवनातील संकटे दूर करून सुख, समृद्धी आणि समाधान द्यावे. शेतकरी, कष्टकरी, व्यापारी, युवक आणि सर्वसामान्य नागरिकांच्या आयुष्यात आनंदाचे दिवस यावेत, अशी प्रार्थना राहुल लोणीकर यांनी यावेळी केली. गणेशोत्सव शांततेत आणि उत्साहात साजरा करणाऱ्या शहरातील सर्व मंडळांचे आणि गणेशभक्तांचे त्यांनी अभिनंदन केले.

तरुणाईमध्ये उत्साहाचे वातावरण

मिरवणुकीत राहुल लोणीकर सहभागी झाल्याचे पाहताच तरुण कार्यकर्ते आणि गणेशभक्तांनी त्यांच्याभोवती गर्दी केली. ढोल-ताशांच्या तालावर त्यांनी धरलेल्या ठेक्यामुळे मिरवणुकीचा उत्साह आणखी द्विगुणित झाला. नागरिकांनी त्यांच्यासोबत छायाचित्रे घेत आनंद व्यक्त केला.

शहरातील प्रमुख मार्गांवरून मार्गक्रमण करणाऱ्या विसर्जन मिरवणुकांना भेट देत राहुल लोणीकर यांनी प्रत्येक मंडळाच्या कार्यकर्त्यांना शुभेच्छा दिल्या. गणेशभक्तांसोबत आनंद साजरा करत त्यांनी गणरायाला भावपूर्ण निरोप दिला. त्यांच्या या उत्स्फूर्त आणि मनमोकळ्या सहभागाची शहरातील गणेश मंडळांचे पदाधिकारी, कार्यकर्ते आणि नागरिकांमध्ये विशेष चर्चा होत असून सर्वत्र कौतुक केले जात आहे.

संपादकीय

निरोगी आरोग्य

आजकाल घराबाहेर पडले, की प्रत्येक चौकात खाद्यपदार्थांचा वास जिभेला भुरळ पाडतो. मग ते तळलेले वडापाव, चटकदार पाणीपुरी, रंगीबेरंगी ज्यूस, आकर्षक मिठाया, चमचमीत बिर्याणी, मसालेदार चायनीज असो की गरमागरम समोसे... चव जिभेवर रेंगाळते आणि आपण क्षणाचाही विचार न करता ते पदार्थ खायला जातो. सोशल मीडियावर व्हायरल होणाऱ्या फूड व्हिडीओंनी तर या सवयीला अधिक खतपाणी घातले आहे. पण या चमचमीत पदार्थांच्या मागे लपलेले वास्तव मात्र अंगावर काटा आणणारे आहे. आज महाराष्ट्रात अन्न व औषध प्रशासनाचे आयुक्त तुकाराम मुंढे यांनी सुरू केलेल्या धडक कारवायांमुळे हा प्रश्न पुन्हा एकदा ऐरणीवर आला आहे. राज्यभरात बनावट तूप, कृत्रिम पनीर, भेसळयुक्त मसाले, निकृष्ट तेल, कालबाह्य अन्नपदार्थ, दूषित मिठाई आणि दूध यावर सातत्याने धाडी टाकल्या जात आहेत. अनेक कारखाने सील करण्यात आले, परवाने रद्द झाले, गुन्हे दाखल झाले. या कारवायांनी एक गोष्ट स्पष्ट केली, आपल्या ताटापर्यंत पोहोचणाऱ्या अन्नाचा प्रवास जितका मोठा, तितकाच त्यात भेसळीचा धोका अधिक.

याच पार्श्वभूमीवर अभिनेता श्रेयस तळपडे यांची 'द इंडिया स्टोरी' या चित्रपटाच्या निमित्ताने दिलेली मुलाखत अत्यंत बोलकी आहे. त्यांनी या मुलाखतीत एक प्रश्न विचारला, तुमच्या थाळीतील अन्न खरोखरच सुरक्षित आहे का? हा प्रश्न केवळ चित्रपटाचा प्रचार नाही, तर समाजाला जागे करणारा इशारा आहे. श्रेयस तळपदे सांगतो की, या चित्रपटाची पटकथा वाचल्यानंतर थोडा धक्काच बसला. अन्नभेसळीमुळे लोकांचे जीव जाऊ शकतात, कर्करोगासारखे गंभीर आजार होऊ शकतात, हे समजल्यावर त्यांनी हा चित्रपट करण्याचा निर्णय घेतला. त्यांनी स्पष्टपणे म्हटले की, आज घरचे अन्न खा, असे आपण म्हणतो; पण घरात येणारे तांदूळ, डाळी, तेल, दूध आणि मसालेच भेसळयुक्त असतील, तर घरचे अन्नही किती सुरक्षित आहे? हा प्रश्न प्रत्येक कुटुंबाने स्वतःला विचारण्याची वेळ आली आहे. श्रेयस तळपदे यांनी आणखी एक मुद्दा मांडला तो म्हणजे, आज ऑर्गनिक किंवा सेंद्रिय अन्नाच्या नावाखाली महागडी उत्पादने विकली जात आहेत. पण ती सामान्य माणसाच्या आवाक्यात आहेत का? जर सुरक्षित अन्न खाण्यासाठी जास्त पैसे मोजावे लागत असतील, तर गरीब आणि मध्यमवर्गीयांनी काय करावे? सुरक्षित अन्न हा श्रीमंतांचा विशेषाधिकार नसून प्रत्येक नागरिकाचा मूलभूत हक्क आहे. आज परिस्थिती अशी आहे की, बाजारात मिळणाऱ्या प्रत्येक वस्तूकडे संशयाने पाहावे लागते. दूध भेसळयुक्त तर नाही ना? तूप शुद्ध आहे का? मिठाईतील रंग आरोग्यास अपायकारक तर नाहीत? फळे कृत्रिमरीत्या पिकवली आहेत का? भाज्यांवर धोकादायक रसायनांचा मारा झाला आहे का? या प्रश्नांची उत्तरे सामान्य ग्राहकाकडे नसतात. अलीकडे आपल्या वाचनात अन्नभेसळ केलेल्या अनेक बातम्या समोर येत आहेत. प्रसिद्ध हॉटेलांमधील अन्नात अळ्या किंवा पाली आढळणे, ताकात माशी, मिठायांमध्ये किडे दिसणे, फ्रीजमध्ये कुजलेले मांस सापडणे, भाजीपाला डबक्यात धुणे, रस्त्यावरील खाद्यपदार्थांसाठी अत्यंत अस्वच्छ पाण्याचा वापर होत असल्याचे उघड झाले. यामध्ये केवळ विक्रेत्यांची चूक नाही. तर ग्राहक म्हणून आपणही अनेकदा निष्काळजीपणा करतो. स्वस्तात मिळते, चविष्ट वाटते म्हणून किंवा सोशल मीडियावर प्रसिद्ध आहे म्हणून आपण कोणत्याही ठिकाणी खायला जातो. स्वच्छता, परवाना, अन्नाचा दर्जा, वापरलेले तेल, साठवणूक याचा विचार फार कमी लोक करतात. दरम्यान, उत्तर प्रदेशच्या राज्यपाल आनंदीबेन पटेल यांनी केलेले एक विधानही विचार करायला लावणारे आहे. त्यांनी काही वसतिगृहांच्या पाहणीत विद्यार्थी जेवणासोबत ड्रग्ज आणि मद्यही मागवत असल्याचा दावा केला. या विधानावर राजकीय वाद झाला; परंतु त्या विधानामागील मूळ संदेश वेगळा आहे. आजच्या तरुणांच्या खाण्याच्या सवयी झपाट्याने बदलत आहेत. पोषक आहारापेक्षा फास्टफूड, प्रक्रिया केलेले पदार्थ, ऊर्जा पेये आणि व्यसनांकडे झुकणारी जीवनशैली वाढत आहे. त्यातच भेसळयुक्त अन्नाची भर पडली, तर पुढील पिढीच्या आरोग्याचे चित्र किती भयावह असेल, याची कल्पनाही करवत नाही. अन्नभेसळ ही केवळ ग्राहकांची फसवणूक नाही; तर नफा कमावण्यासाठी एखादा व्यापारी हजारो लोकांच्या आरोग्याशी खेळत असेल, तर त्याला केवळ दंड करून चालणार नाही. तुकाराम मुंढे यांच्यासारखे अधिकारी कारवाई करत आहेत, ही निश्चितच समाधानाची बाब आहे; पण ही मोहीम एखाद्या अधिकाऱ्यावर अवलंबून राहता कामा नये. ती संपूर्ण व्यवस्थेची जबाबदारी बनली पाहिजे. यासाठी सरकारने प्रत्येक जिल्ह्यात आधुनिक अन्न तपासणी प्रयोगशाळा उभारणे, नियमित तपासण्या करणे, दोषींवर कारवाई करणे आणि ग्राहकांना तक्रार नोंदविण्याची सुलभ व्यवस्था उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. त्याचबरोबर शाळा, महाविद्यालये आणि समाजमाध्यमांतून सुरक्षित अन्नाविषयी जनजागृतीही तितकीच महत्त्वाची आहे; परंतु शेवटी एक प्रश्न प्रत्येकाने स्वतःला विचारायला हवा, आपण आपल्या मुलांच्या हातात नेमके काय देत आहोत? त्यांच्या डब्यात पोषण आहे की रसायने? त्यांच्या आवडत्या चिप्समध्ये चव आहे की आरोग्याचा ऱ्हास? आपण बाहेरून आणलेला प्रत्येक घास त्यांच्या भविष्यातील आजारांचे कारण ठरत नाही तर ना? आज गरज आहे ती केवळ भेसळखोरांविरोधात कारवाईची नाही, तर चवीपेक्षा आरोग्याची निवड करणाऱ्या समाजाची. कारण आपल्या ताटातील प्रत्येक घास सुरक्षित असेल, तरच आपल्या कुटुंबाचे, समाजाचे आणि देशाचे भविष्य निरोगी राहील.

श्राद्ध : श्रद्धा, कृतज्ञता आणि पितरांच्या स्मरणाची सनातन परंपरा

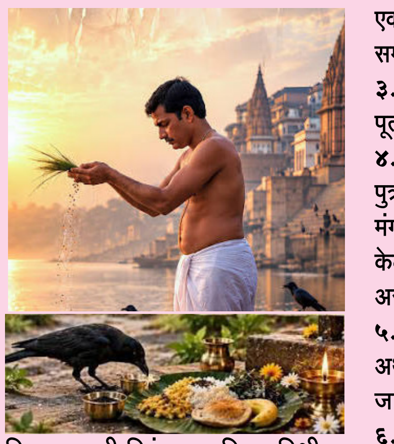

✻ लेखक ✻
श्रीकांत पाराशर, पुष्कर
(राजस्थान)

भारतीय सनातन संस्कृतीमध्ये माता-पित्यांची सेवा ही देवसेवेपेक्षाही श्रेष्ठ मानली जाते. आई-वडील आणि पूर्वजांनी दिलेल्या संस्कारांमुळेच व्यक्तीचे जीवन घडते. त्यांच्या त्यागाबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करणे, त्यांच्या स्मृतींना अभिवादन करणे आणि त्यांच्या आत्मशांतीसाठी श्रद्धेने धार्मिक विधी करणे, यालाच 'श्राद्ध' असे म्हटले जाते. श्रद्धेने केले जाणारे कर्म म्हणजे श्राद्ध, अशी या शब्दाची सोपी व्याख्या आहे.

श्राद्ध हा केवळ धार्मिक विधी नसून तो आपल्या पूर्वजांप्रती असलेल्या कृतज्ञतेचा आणि कौटुंबिक परंपरेचा भावपूर्ण आविष्कार आहे. पूर्वजांचे स्मरण, त्यांच्या जीवनमूल्यांचा आदर आणि त्यांनी दिलेल्या संस्कारांचे जतन करण्याची प्रेरणा श्राद्ध परंपरेतून मिळते.

पितृपक्षाचे महत्त्व

भाद्रपद पौर्णिमेपासून आश्विन कृष्ण अमावास्येपर्यंतच्या सोळा दिवसांच्या कालावधीला 'पितृपक्ष' किंवा 'महालय पक्ष' असे म्हटले जाते. या काळात दिवंगत पूर्वजांच्या तिथीनुसार श्राद्ध, तर्पण, पिंडदान, अन्नदान आणि ब्राह्मणभोजन करण्याची परंपरा आहे.

धार्मिक मान्यतेनुसार पितृपक्षामध्ये पितर आपल्या वंशजांकडून श्रद्धेने केल्या जाणाऱ्या तर्पणाची अपेक्षा करतात. कुटुंबीयांनी शुद्ध अंतःकरणाने केलेले जलतर्पण, पिंडदान आणि अन्नदान पितरांना समर्पित केले जाते. श्राद्धविधीमध्ये केवळ बाह्य कर्मकांडापेक्षा श्रद्धा, नम्रता आणि कृतज्ञतेच्या भावनेला सर्वाधिक महत्त्व दिले आहे.

तर्पण आणि पिंडदान

श्राद्धविधीत तर्पणाला अत्यंत महत्त्वाचे स्थान आहे. तर्पण म्हणजे जल अर्पण करून पितरांचे स्मरण करणे. साधारणपणे तीळमिश्रित पाणी अंजलीत घेऊन मंत्रोच्चारासह पितरांना अर्पण केले जाते. याद्वारे पितरांप्रती आदर आणि कृतज्ञता व्यक्त केली जाते.

पिंडदानामध्ये तांदूळ, जव, तीळ अथवा धार्मिक परंपरेनुसार निर्धारित साहित्यापासून पिंड तयार करून ते दिवंगत पूर्वजांना अर्पण केले जातात. पिंडदान हे मृतात्म्याच्या सद्गतीसाठी आणि पितरांच्या तृप्तीसाठी केले जाणारे महत्त्वाचे कर्म मानले जाते. या विधीच्या माध्यमातून कुटुंबातील दिवंगत व्यक्तींशी असलेले भावनिक आणि आध्यात्मिक नाते जपले जाते.

तीन प्रकारचे ऋण

भारतीय धर्मपरंपरेनुसार मनुष्य जन्मतः तीन प्रमुख ऋणांनी बांधलेला असतो-
१. देवऋण, २. ऋषिऋण, ३. पितृऋण

यापैकी पितृऋणाला विशेष महत्त्व आहे. ज्या माता-पित्यांमुळे आपल्याला जन्म मिळाला, ज्यांनी आपले संगोपन केले आणि जीवनाला योग्य दिशा दिली, त्यांच्याप्रती कृतज्ञता व्यक्त करणे हे प्रत्येकाचे कर्तव्य मानले जाते. पूर्वजांच्या स्मरणार्थ तर्पण, श्राद्ध, दानधर्म आणि सत्कर्म करून हे ऋण फेडण्याचा प्रयत्न केला जातो.

पितृदोषाची संकल्पना

धार्मिक मान्यतेनुसार कुटुंबात अकाली मृत्यू होणे, दिवंगत माता-पित्यांचा अपमान होणे, मृत्यूनंतर आवश्यक विधी न करणे किंवा वार्षिक श्राद्धाकडे दुर्लक्ष करणे आदी कारणांमुळे 'पितृदोष' निर्माण होतो, अशी धारणा आहे.

पितृदोषामुळे कुटुंबात अशांतता, वंशवृद्धीत अडथळे, आकस्मिक संकटे, आर्थिक अडचणी, व्यवसायात नुकसान आणि मानसिक अस्वस्थता निर्माण होते, असे धर्मग्रंथांत सांगितले आहे. मात्र ही धार्मिक श्रद्धेची संकल्पना असून श्राद्धकर्म हे मुख्यतः कृतज्ञता, स्मरण आणि कौटुंबिक सलोखा दृढ करण्याचे माध्यम आहे.

धर्मशास्त्रानुसार पितृदोष निवारणासाठी दिवंगत व्यक्तीच्या तिथीला शास्त्रोक्त श्राद्ध, पिंडदान, तर्पण, अन्नदान आणि गरजू व्यक्तींना मदत करण्याचे महत्त्व सांगितले आहे. विधी करताना जाणकार पुरोहितांचे मार्गदर्शन घेणे योग्य ठरते.

महालय अमावस्या आणि पार्वण श्राद्ध

पितृपक्षाची सांगता सर्वपित्री किंवा महालय अमावास्येला होते. आपल्या पूर्वजांची मृत्युतिथी माहीत नसल्यास अथवा काही अपरिहार्य कारणांमुळे संबंधित तिथीला श्राद्ध करता आले नाही, तर सर्वपित्री अमावास्येला त्यांचे श्राद्ध करता येते.

महालय पक्षात पितरांचे आवाहन करून त्यांना तर्पण, पिंडदान आणि अन्न अर्पण केले जाते. त्यानंतर ब्राह्मणभोजन, गरजू व्यक्तींना अन्नदान आणि यथाशक्ती दक्षिणा देऊन विधीची सांगता केली जाते. यालाच पार्वण श्राद्ध असेही संबोधले जाते.

विविध प्रकारचे श्राद्ध

धर्मग्रंथ आणि कुलपरंपरांमध्ये श्राद्धाचे विविध प्रकार सांगण्यात आले आहेत.
१. **नित्य श्राद्ध** : दररोज किंवा नियमितपणे पितरांच्या स्मरणार्थ केले जाणारे जलतर्पण अथवा श्राद्ध.
२. **नैमित्तिक श्राद्ध** : विशिष्ट कारण किंवा निमित्ताने केले जाणारे श्राद्ध. दशक्रिया, एकादशाह आदी मृत्यूनंतरचे विधी यामध्ये समाविष्ट केले जातात.
३. **काम्य श्राद्ध** : एखाद्या विशिष्ट इच्छेच्या पूर्ततेसाठी श्रद्धापूर्वक केले जाणारे श्राद्ध.
४. **वृद्धी श्राद्ध** : विवाह, गृहप्रवेश, पुत्रजन्म, वास्तुपूजन यांसारख्या मंगलप्रसंगी पितरांच्या आशीर्वादासाठी केले जाणारे श्राद्ध. याला नांदी श्राद्ध असेही म्हटले जाते.
५. **पार्वण श्राद्ध** : पितृपक्ष, अमावस्या अथवा विशिष्ट पर्वकाळात विधिपूर्वक केले जाणारे श्राद्ध.
६. **सपिंडीकरण श्राद्ध** : दिवंगत व्यक्तीचा पितरांच्या परंपरेत समावेश करण्यासाठी केले जाणारे श्राद्ध.
७. **गोष्ठी श्राद्ध** : सामूहिकरीत्या किंवा समूहामध्ये केले जाणारे श्राद्ध.
८. **शुद्ध्यर्थ श्राद्ध** : गृहशुद्धी अथवा अभिष्ट सिद्धीनंतर पितरांच्या प्रसन्नतेसाठी केले जाणारे श्राद्ध.
९. **कर्मांग श्राद्ध** : एखाद्या प्रमुख धार्मिक कर्माचा भाग म्हणून केले जाणारे श्राद्ध.
१०. **यात्रार्थ श्राद्ध** : तीर्थयात्रा किंवा दूरच्या प्रवासाला निघण्यापूर्वी अथवा यात्रेच्या निमित्ताने केले जाणारे श्राद्ध.
११. **पुष्ट्यर्थ श्राद्ध** : शारीरिक स्वास्थ्य, आर्थिक उन्नती आणि कुटुंबाच्या कल्याणासाठी केले जाणारे श्राद्ध.

दान आणि सेवाभावाचे महत्त्व

श्राद्धविधीत अन्नदानाला विशेष महत्त्व आहे. गरजू व्यक्तींना भोजन देणे, वस्त्रदान करणे, गायींना चारा देणे, पक्ष्यांना धान्य आणि पाणी ठेवणे तसेच वृद्ध, निराधार आणि गरिबांना मदत करणे हीदेखील पितरांच्या स्मरणार्थ केली जाणारी सत्कर्मे मानली जातात.

श्राद्धामागील खरा उद्देश केवळ विधी पूर्ण करणे नसून दिवंगतांच्या चांगल्या विचारांचे स्मरण करून ते आचरणात आणणे हा आहे. आपल्या पूर्वजांनी जपलेली माणुसकी, प्रामाणिकपणा, परोपकार, कुटुंबनिष्ठा आणि सामाजिक बांधिलकी पुढील पिढीपर्यंत पोहोचवणे, हेच त्यांना दिलेले खरे अभिवादन ठरते.

श्रद्धेतून संस्कारांचे संवर्धन

बदलत्या जीवनशैलीत अनेक कौटुंबिक परंपरा मागे पडत असल्या तरी पितृपक्ष आजही पिढ्यांना आपल्या मुळांशी जोडण्याचे काम करतो. पूर्वजांनी दिलेले संस्कार आणि त्यांच्या संघर्षातून उभे राहिलेले कुटुंब यांची जाणीव या काळात नव्याने होते.

आई-वडील आणि ज्येष्ठांची ते जिवंत असतानाच प्रेमाने सेवा करणे, त्यांचा सन्मान राखणे आणि त्यांच्या गरजांची काळजी घेणे, हे कोणत्याही मरणोत्तर विधीपेक्षा अधिक महत्त्वाचे आहे. त्यांच्या निधनानंतर श्रद्धेने केलेले तर्पण, अन्नदान आणि सत्कर्म हे त्यांच्या स्मृतींचे जतन करणारे ठरते.

पितृपक्षाच्या पवित्र काळात आपल्या पूर्वजांचे श्रद्धापूर्वक स्मरण करून त्यांच्या नावाने सामाजिक आणि धार्मिक सत्कर्म करण्याचा संकल्प प्रत्येकाने करावा. कारण श्रद्धा, स्मरण आणि कृतज्ञता यांचा सुंदर संगम म्हणजेच श्राद्ध होय.

प्रशासनाला अधिक पारदर्शी करणारा माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५

२८ सप्टेंबर हा दिवस जगभरात 'माहितीचा सार्वत्रिक प्रवेश दिन' म्हणून पाळला जातो. माहिती मिळणे हा केवळ प्रशासकीय सोयीचा विषय नसून लोकशाहीतील नागरिकांच्या सहभागाचा, शासनाच्या उत्तरदायित्वाचा आणि पारदर्शकतेचा महत्त्वपूर्ण आधार आहे. याच जाणिवेचा विस्तार भारतात 'माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५'च्या माध्यमातून झाला. आता हा कायदा आपल्या २१व्या वर्षात पदार्पण करत आहे. प्रशासनात पारदर्शकता ठेवणे व अभिलेखे उत्तम प्रकारे जतन करणे याची शिस्त या कायद्याने लावली आहे. सोबतच या देशाच्या सामान्य नागरिकांना आम्ही जबाबदार आहोत, याची जाणीव प्रशासनाच्या प्रत्येक स्तराला करून देण्यात या कायद्याला यश आले आहे.

२८ सप्टेंबरचे कायद्यामध्ये महत्त्व

माहितीच्या सार्वत्रिक प्रवेशाचे महत्त्व अधोरेखित करण्यासाठी युनेस्कोच्या सर्वसाधारण परिषदेने २०१५ मध्ये २८ सप्टेंबर हा दिवस आंतरराष्ट्रीय माहिती अधिकार दिन (खपींशीपरींळेपरश्र ऊू षीं णपळींशीीरश्र -ललशीी ीं खपषेीरींळेप) म्हणून घोषित केला. त्यानंतर ऑक्टोबर २०१९ मध्ये संयुक्त राष्ट्रांच्या ७४व्या महासभेनेही या दिवसाला आंतरराष्ट्रीय मान्यता दिली. माहितीपर्यंत समान आणि सार्वत्रिक प्रवेश हा सुजाण निर्णयप्रक्रिया, लोकशाही, समावेशकता आणि उत्तरदायी संस्था यांच्यासाठी आवश्यक असल्याचे युनेस्को नमूद करते.

माहितीच्या अधिकाराची जागतिक वाटचाल

माहितीच्या अधिकाराची संकल्पना आधुनिक काळात सर्वप्रथम कायद्याच्या स्वरूपात स्वीडनमध्ये २ डिसेंबर १७६६ रोजी अस्तित्वात आली. स्वीडिश फ्रीडम ऑफ द प्रेस ऑर्डिनन्स (ऋीशशवो ेष ींहश झीशीी जीवळपरपलश) हा सार्वजनिक माहितीपर्यंत प्रवेशाची हमी देणारा जगातील पहिला कायदा मानला जातो. भारतामध्ये मात्र या अधिकारामागची वाटचाल सामाजिक चळवळी, लोकशाही मूल्ये आणि प्रशासनातील पारदर्शकतेच्या मागणीशी जोडलेली आहे.

'हमारा पैसा, हमारा हिसाब' ते माहितीचा अधिकार

राजस्थानातील 'मजदूर किसान शक्ती संघटने'च्या आंदोलनाने भारतातील माहिती अधिकार चळवळीला व्यापक लोकाधार मिळवून दिला. अरुणा रॉय, निखिल डे आणि शंकर सिंह यांच्यासह कार्यकर्त्यांनी गावकऱ्यांच्या विकासकामांवरील खर्चाची नोंद, मजुरीची माहिती आणि सरकारी अभिलेख लोकांसमोर आणण्याची मागणी केली. 'आमचा पैसा, आमचा हिशेब' ही भूमिका या चळवळीच्या केंद्रस्थानी होती. सरकारी कामात आपले श्रम आणि पैसा वापरला जात असेल तर त्या कामाचा हिशेब जाणून घेण्याचा नागरिकांना अधिकार असावा, या साध्या प्रश्नातून ही चळवळ उभी राहिली.

या चळवळीच्या अनुभवातून राष्ट्रीय पातळीवर नॅशनल कॅम्पेन फॉर पीपल्स राईट टू इन्फॉर्मेशन (छरींळेपरश्र उरारिळसप षीं झशेश्रिश ी ठळसहीं ीं खपषेीरींळेप (छउझठख)) ची स्थापना १९९६ मध्ये झाली. अरुणा रॉय आणि निखिल डे यांच्यासह अनेक सामाजिक कार्यकर्ते, कायदेतज्ज्ञ, पत्रकार आणि नागरी समाजातील व्यक्तींनी माहितीच्या अधिकारासाठी राष्ट्रीय पातळीवर सातत्याने पाठपुरावा केला. महाराष्ट्रातही माहितीच्या अधिकाराच्या मागणीला सामाजिक चळवळींचा आधार मिळाला. अण्णा हजारे यांच्या नेतृत्वाखाली महाराष्ट्रात पारदर्शक प्रशासनासाठी झालेल्या आंदोलनांनी माहितीच्या अधिकाराच्या मागणीला जनमानसात स्थान मिळवून दिले. महाराष्ट्राने २००२ मध्ये स्वतंत्र माहिती अधिकार कायद्याच्या माध्यमातून एक महत्त्वाचे पाऊल उचलले. १० ऑगस्ट २००२ रोजी त्याला राष्ट्रपतींची मंजुरी मिळाली होती.

२००५ : देशव्यापी कायद्याचा निर्णायक टप्पा

केंद्र सरकारने यापूर्वी फ्रीडम ऑफ इन्फॉर्मेशन क्ट (ऋीशशवो ेष खपषेीरींळेप -लीं, २००२) केला होता. मात्र अधिक प्रभावी, सहभागी आणि अर्थपूर्ण माहिती अधिकाराची गरज लक्षात घेऊन तो कायदा बाजूला ठेवून नवा कायदा करण्याची प्रक्रिया सुरू झाली. माहितीचा अधिकार विधेयक २३ डिसेंबर २००४ रोजी लोकसभेत मांडण्यात आले. दोन्ही सभागृहांनी मे २००५ मध्ये ते मंजूर केले. राष्ट्रपतींची संमती १५ जून २००५ रोजी मिळाली, अधिनियमाचे राजपत्रात प्रकाशन २१ जून २००५ रोजी झाले आणि १२ ऑक्टोबर २००५ रोजी हा कायदा पूर्णपणे लागू झाला. त्यामुळे सप्टेंबर २०२६ मध्ये देशव्यापी माहिती अधिकार कायद्याला २० वर्षे पूर्ण होऊन २१व्या वर्षात प्रवेश झाला आहे. महाराष्ट्रात केंद्रीय अधिनियमाची अंमलबजावणीही १२ ऑक्टोबर २००५ पासूनच झाली. त्याआधी राज्याचा स्वतंत्र २००२ चा कायदा अस्तित्वात होता.

नागरिकांच्या हातातील प्रभावी साधन

माहितीचा अधिकार अधिनियमामुळे नागरिकांना सार्वजनिक प्राधिकरणांकडील अभिलेख, दस्तऐवज, आदेश, अहवाल, करार, नोंदी आदींबाबत माहिती मागण्याचा कायदेशीर अधिकार मिळाला. अर्जदाराला माहिती का हवी आहे, याचे कारण देणे कायद्याने आवश्यक नाही. साधारणपणे माहिती देण्यासाठी ३० दिवसांची मुदत आहे; जीवन किंवा स्वातंत्र्याशी संबंधित माहिती ४८ तासांत देण्याची तरतूद आहे. माहिती न मिळाल्यास प्रथम अपील आणि त्यानंतर द्वितीय अपील किंवा तक्रारीची व्यवस्था आहे. माहिती देण्यात कायद्यातील अटींचे उल्लंघन झाल्यास संबंधित जन माहिती अधिकाऱ्यावर दररोज २५० रुपये, कमाल २५ हजार रुपयांपर्यंत दंडाची तरतूद आहे. यामुळे नागरिकाला 'शासन काय करते?' हा प्रश्न विचारण्याबरोबरच 'शासनाने कोणत्या नोंदीच्या आधारे निर्णय घेतला?' हे जाणून घेण्याची कायदेशीर संधी मिळाली.

प्रशासनात झालेला बदल

माहिती अधिकारामुळे प्रशासनाच्या कार्यपद्धतीवर दोन प्रकारे परिणाम झाला. पहिला म्हणजे उत्तरदायित्व-निर्णय, आदेश आणि अभिलेख व्यवस्थित ठेवण्याची गरज वाढली. दुसरा म्हणजे स्वयंप्रेरित माहिती प्रकटीकरण. कायद्याच्या कलम ४ अंतर्गत सार्वजनिक प्राधिकरणांनी अनेक बाबी स्वतःहून प्रसिद्ध करणे अपेक्षित आहे. महाराष्ट्र राज्य माहिती आयोगानेही कलम ४ ची प्रभावी अंमलबजावणी, संकेतस्थळांवर माहिती अद्ययावत ठेवणे आणि अभिलेखांचे संगणकीकरण यावर सातत्याने भर दिला आहे. आज ई-गव्हर्नन्स, ऑनलाइन अर्ज, डिजिटल अभिलेख, संकेतस्थळांवरील १७ बाबींचे प्रकटीकरण आणि ऑनलाइन अपील यामुळे माहिती मिळविण्याची प्रक्रिया अधिक सुलभ झाली आहे. महाराष्ट्र शासनाचे ऑनलाइन ठढख पोर्टल नागरिकांना अर्ज व प्रथम अपील ऑनलाइन दाखल करण्याची सुविधा देते.

कायद्यातील काही महत्वाचे बदल

केंद्रीय पातळीवर ठढख ठींश्रशी, २०१२ लागू झाले. त्यानंतर २०१९ मध्ये अधिनियमात महत्त्वाची सुधारणा करून केंद्रीय व राज्य माहिती आयुक्तांच्या पदावरील कार्यकाळ, वेतन, भत्ते आणि सेवा अटी केंद्र शासनाने नियमांद्वारे निश्चित करण्याची तरतूद करण्यात आली. महाराष्ट्राने आता आणखी एक अद्ययावत पाऊल टाकले असून 'महाराष्ट्र माहिती अधिकार नियम, २०२६' दिनांक ७ जुलै २०२६ रोजी प्रसिद्ध झाले आहेत. ऑनलाइन ठढख प्रणालीवर त्याची अधिकृत नोंद उपलब्ध आहे.

महाराष्ट्रातील माहिती आयोगाची व्यवस्था

महाराष्ट्र राज्य माहिती आयोगाची स्थापना १२ ऑक्टोबर २००५ रोजी झाली. आयोगात मुख्य माहिती आयुक्त आणि राज्य माहिती आयुक्तांची व्यवस्था आहे. सध्या श्री. राहुल भालचंद्र पांडे हे मुख्य माहिती आयुक्त आहेत. विभागीय पातळीवर बृहन्मुंबई येथे डॉ. प्रदीप व्यास, पुणे व छत्रपती संभाजीनगर येथे श्री. मकरंद मधुसूदन रानडे, नाशिक व कोकण येथे श्री. प्रकाश शामराव इंदलकर यांच्याकडे आहे. अमरावती येथे श्री. रविंद्र हनुमंतराव ठाकरे आणि नागपूर येथे श्री. गजानन श्रीधर निमदेव कार्यरत आहेत. राज्य शासनाने अनुभवी आणि कर्तव्यदक्ष व्यक्तींची या पदावर नेमणूक केल्यामुळे आयोगाची प्रलंबितता मोठ्या प्रमाणात कमी झाली आहे.

अशा प्रकारे मुंबई मुख्यालयासह सात विभागीय कार्यक्षेत्रांत आयोगाची सुनावणी व्यवस्था उपलब्ध आहे. आयोगाच्या संकेतस्थळावर मासिक निकाली प्रकरणांचे अहवाल, निर्णय आणि सुनावणी तक्तेही प्रसिद्ध केले जातात.

✻वापर आणि गैरवापराची चर्चा✻

घटनेचे शिल्पकार भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी घटनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी घटना समिती समोर भाषण करताना एक बाब अधोरेखित केली होती. ते म्हणाले होते, ही घटना भारतीय लोकशाहीसाठी अत्यंत उपयुक्त करू शकते मात्र,याचा वापर कोण करते आणि देशहितासाठी किती आपुलकीने करते यावर आपल्या देशाचे भविष्य राहील हा कायदा ही अशाच प्रकारे पारदर्शी लोकप्रशासनासाठी अधिक सक्रियतेने वापरणे गरजेचे आहे. माहितीचा अधिकार हा लोकशाहीतील प्रभावी नागरिक-साधन आहे; मात्र त्याचा वापर कायद्याच्या उद्देशाशी सुसंगत असणेही तितकेच आवश्यक आहे. वैयक्तिक स्वरूपाची, व्यापक जनहिताशी संबंध नसलेली माहिती किंवा सार्वजनिक प्राधिकरणाकडे अस्तित्वात नसलेली नवी माहिती निर्माण करून देण्याची अपेक्षा कायद्याच्या चौकटीत येत नाही. त्यामुळे अधिकाराचा वापर करताना तथ्याधारित, नेमकी आणि सार्वजनिक कामकाजाशी संबंधित माहिती मागणे ही नागरिकांचीही जबाबदारी आहे. प्रशासनानेही कायद्यातील अपवादांचा अवाजवी विस्तार न करता पात्र माहिती वेळेत उपलब्ध करून देणे अपेक्षित आहे.

✻यंदाचा विशेष उपक्रम✻

२०२६ मध्ये महाराष्ट्रात माहिती अधिकार दिन अधिक व्यापक जनजागृतीच्या माध्यमातून साजरा करण्याचा उपक्रम हाती घेण्यात आला आहे. शाळा, महाविद्यालये, विद्यापीठे आणि इतर शैक्षणिक संस्थांमध्ये माहितीच्या अधिकारावर आधारित प्रश्नमंजुषा, चित्रकला, निबंध आणि वक्तृत्व स्पर्धा, तसेच चर्चासत्रे आणि व्याख्यानमाला आयोजित करण्याचा उपक्रम राबविला जात आहे. या उपक्रमातून माहितीचा अधिकार हा केवळ अर्ज करण्यापुरता कायदा नसून लोकशाही मूल्यांची जाणीव करून देणारे नागरिक शिक्षण आहे, हा संदेश तरुण पिढीपर्यंत पोहोचविण्याचा प्रयत्न आहे.

✻पारदर्शक प्रशासनाकडे वाटचाल✻

माहितीचा अधिकार म्हणजे शासन आणि नागरिक यांच्यातील अविश्वासाची भिंत उभी करणे नव्हे; उलट विश्वासाचा पाया अधिक भक्कम करणे होय. माहिती उपलब्ध असेल तर प्रश्न अधिक नेमके होतात, प्रशासनाला आपल्या निर्णयांचे कारण स्पष्ट ठेवावे लागते आणि नागरिकांचा शासनप्रक्रियेतील सहभाग वाढतो. गेल्या दोन दशकांत माहितीच्या अधिकाराने सामान्य नागरिकाच्या हातात प्रशासनाच्या दाराची किल्ली दिली आहे. ही किल्ली जबाबदारीने वापरली तर ती केवळ एखाद्या फाईलचा दरवाजा उघडत नाही; ती प्रशासनातील पारदर्शकतेची खिडकी उघडते. या कायद्याचा वापर लोकशाहीत सत्ता जनतेकडून येते आणि प्रशासन जनतेसाठी काम करते. त्यामुळे शासनाच्या कामकाजाची माहिती जनतेला उपलब्ध असणे ही लोकशाहीची नैसर्गिक गरज आहे. माहितीचा अधिकार अधिनियमाने या गरजेला कायदेशीर बळ दिले आहे. पारदर्शकता, उत्तरदायित्व आणि नागरिकांचा सहभाग या तीन आधारस्तंभांवर उभे राहणारे प्रशासन अधिक सक्षम, संवेदनशील आणि लोकाभिमुख होण्यासाठी माहितीचा अधिकार महत्त्वाची भूमिका बजावत आहे. म्हणूनच २८ सप्टेंबरचा माहिती अधिकार दिन हा केवळ एक दिवस साजरा करण्याचा प्रसंग नाही; तर 'शासनाची माहिती जनतेपासून लपविण्याची नव्हे, ती कायद्याच्या चौकटीत जनतेपर्यंत पोहोचविण्याची' लोकशाही बांधिलकी पुन्हा अधोरेखित करण्याचा दिवस आहे. पारदर्शक प्रशासन हीच सुशासनाची खरी ओळख आहे.

प्रवीण टाके
उपसंचालक
विभागीय माहिती कार्यालय,
छत्रपती संभाजीनगर
9702858777

हे पत्रक मालक, मुद्रक, प्रकाशक शामसुंदर चितोडा यांनी **जगमित्र ऑफसेट भोकरदन नाका, संभाजीनगर ता.जि.जालना ४३१२०३ (महाराष्ट्र)** येथे छापून, दैनिक चकमक कार्यालय जालना येथे प्रसिध्द केले. पि.आर.बी. कायद्यानुसार संपादकीय जबाबदारी ✻ यांची राहील. **संपादक शामसुंदर चितोडा, कार्यकारी संपादक कैलास फुलारी** (जालना जिल्हा न्यायालयाअंतर्गत) RNI NO.MHMAR/26/A4110 **मो.न.९४२२७९६०८८, ९४०३४९४४२२**

जिल्हास्तरीय शालेय लॉन टेनिस स्पर्धेत ब्राईट स्टार इंग्लिश स्कूलचे घवघवीत यश

लोकनायक वृत्तसेवा-परतूर जालना जिल्हास्तरीय शालेय लॉन टेनिस क्रीडा स्पर्धेत परतूर येथील ब्राईट स्टार इंग्लिश स्कूलच्या खेळाडूंनी दमदार कामगिरी करत घवघवीत यश संपादन केले. १७ वर्षांखालील मुलांच्या गटात शाळेचा खेळाडू युवराज गणेश लालझरे याने जिल्ह्यातून प्रथम क्रमांक पटकावला, तर पार्थ रायमुळे याने द्वितीय क्रमांक मिळवत उल्लेखनीय कामगिरी केली.

स्पर्धेदरम्यान दोन्ही खेळाडूंनी उत्कृष्ट खेळकौशल्य, आत्मविश्वास, संयम आणि सातत्यपूर्ण कामगिरीचे प्रदर्शन केले. त्यांच्या या उल्लेखनीय कामगिरीमुळे युवराज गणेश लालझरे आणि पार्थ रायमुळे यांची विभागीय क्रीडा स्पर्धे साठी निवड झाली आहे. या यशाबद्दल नितीन भैया जेथलिया (प्रदेश सरचिटणीस राष्ट्रवादी युवक काँग्रेस)

ब्राईट स्टार इंग्लिश स्कूलचे संस्थेचे अध्यक्ष राजेशजी मंत्री सर प्रवीण भैय्या जेथलिया

मुख्याध्यापक,श्री नारायण सागुते सर , मोहसीन पठाण, बळीराम पवार, महेश धापसे,अशपाक सर ,पवार सर , पाटील सर,जैनब शेख मॅडम, सय्यद सर , मॅडम अर्चना गाते,आरती मुंदडा मॅडम,खरात मॅडम ,तेजस्विनी गेहलोत मॅडम,शकानगुडे मॅडम आगामी विभागीय स्पर्धेसाठी त्यांना शुभेच्छा दिल्या. ब्राईट स्टार इंग्लिश स्कूलच्या विद्यार्थ्यांनी शालेय क्रीडा क्षेत्रात मिळवलेल्या या उल्लेखनीय यशामुळे शाळेच्या शिरपेचात आणखी एक मानाचा तुरा रोवला आहे.

गणेश विसर्जन मिरवणुकीत प्रवीण जेथलिया यांचा उत्स्फूर्त सहभाग

परतूर/प्रतिनिधी : युवा नेते प्रवीण जेथलिया यांनी परतूर शहरातील श्री गणेश विसर्जन मिरवणुकीत सहभागी होत विविध सार्वजनिक गणेश मंडळांच्या पदाधिकारी, कार्यकर्ते आणि गणेशभक्तांना शुभेच्छा दिल्या. ढोल-ताशांच्या गजरात गणेशभक्तांसोबत ठेका धरत त्यांनी विसर्जन मिरवणुकीचा आनंद द्विगुणित केला. 'गणपती बाप्पा मोरया, पुढच्या वर्षी लवकर या'च्या जयघोषात शहरातील विविध गणेश मंडळांच्या विसर्जन मिरवणुका उत्साहपूर्ण आणि भक्तिमय वातावरणात निघाल्या होत्या. या मिरवणुकांना प्रवीण जेथलिया यांनी प्रत्यक्ष भेट देऊन मंडळांच्या पदाधिकारी आणि कार्यकर्त्यांशी संवाद साधला. त्यांनी गणेशभक्तांसोबत छायाचित्रे काढून उत्सवातील आनंदात सहभाग घेतला. ढोल-ताशांचा कडकडाट आणि पारंपरिक वाद्यांच्या निनादात प्रवीण जेथलिया यांनी तरुणांसोबत नृत्य केले. त्यांच्या उत्स्फूर्त सहभागामुळे कार्यकर्ते आणि गणेशभक्तांमध्ये उत्साहाचे वातावरण निर्माण झाले. अनेक मंडळांच्या पदाधिकाऱ्यांनी त्यांचे स्वागत केले, तर युवकांनी त्यांच्यासोबत 'गणपती बाप्पा मोरया'चा जयघोष केला. गणेश मंडळांच्या कार्याचे कौतुक गणेशोत्सवाच्या काळात विविध मंडळांनी धार्मिक आणि सांस्कृतिक कार्यक्रमांसह राबविलेल्या सामाजिक उपक्रमांचे प्रवीण जेथलिया यांनी कौतुक केले. गणेशोत्सव हा नागरिकांमध्ये एकता, सामाजिक सलोखा आणि बंधुभाव वृद्धिंगत करणारा उत्सव असल्याची भावना त्यांनी व्यक्त केली. श्री गणरायाने परतूर शहरासह तालुक्यातील नागरिकांना सुख, समृद्धी आणि उत्तम आरोग्य द्यावे तसेच शेतकरी, कष्टकरी, व्यापारी आणि सर्वसामान्यांच्या जीवनातील अडचणी दूर कराव्यात, अशी प्रार्थना त्यांनी केली. गणेशोत्सव शांततेत आणि उत्साहात साजरा केल्याबद्दल त्यांनी सर्व सार्वजनिक गणेश मंडळांचे अभिनंदन केले. शहरातील प्रत्येक गणेश मंडळाच्या कार्यकर्त्यांना आपुलकीने भेटून त्यांच्या आनंदात सहभागी झाल्यामुळे प्रवीण जेथलिया यांच्या मनमोकळ्या सहभागाचे गणेशभक्त आणि नागरिकांकडून कौतुक करण्यात आले.

बुटेगावात गणेशोत्सवाचा जल्लोष; शिवाजी शिंदे यांच्या हस्ते गणराची आरती मंडळाच्या युवकांशी साधला संवाद; गणेशोत्सवाच्या दिल्या शुभेच्छा

नवनाथ गव्हाणे / प्रतिनिधी : गणेशोत्सवानिमित्त बुटेगाव येथील नवयुवक गणेश मित्र मंडळाला शिवाजी भाऊ शिंदे सायगावकर यांनी सदिच्छा भेट दिली. यावेळी त्यांनी श्री गणरायाची मनोभावे आरती करून दर्शन घेतले. वकर यांच्या आगमनावेळी मंडळाच्या पदाधिकारी व सदस्यांनी उत्स्फूर्त स्वागत केले. यावेळी त्यांनी मंडळातील युवकांशी संवाद साधत

गणेशोत्सवाच्या आयोजनाबाबत माहिती जाणून घेतली तसेच सर्वांना गणेशोत्सवाच्या शुभेच्छा दिल्या. गणेशोत्सवाच्या निमित्ताने बुटेगाव परिसरात भक्तिमय वातावरण निर्माण झाले असून, नवयुवक गणेश मित्र मंडळाच्या वतीने विविध धार्मिक व सामाजिक उपक्रमांचे आयोजन करण्यात येत आहे.

राजाच्या चरणी 'धाकट्या सुनबाई' मालिकेचा शुभारंभ

अण्वस्त्रांची शर्यत थांबवणे, ॰ या शस्त्रांच्या वाढीस प्रतिबंध करणे, आणि ॰ अण्वस्त्रविरहित जगाची उभारणी करणे हे या दिवसाचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे. या दिवसाद्वारे अण्वस्त्रांच्या वापराचे गंभीर परिणाम लोकांसमोर आणले जातात आणि शांततापूर्ण उपाययोजनांसाठी प्रयत्नशील राहण्याचे आवाहन केले जाते. दरवर्षी २६ सप्टेंबर हा दिवस अण्वस्त्रांच्या संपूर्ण निर्मूलनासाठी आंतरराष्ट्रीय दिवस म्हणून पाळला जातो. अण्वस्त्र निर्मूलन म्हणजे काय? तर जगातून सर्व अण्वस्त्रे- अणुबॉम्ब आणि घातक आण्विक शस्त्रास्त्रे पूर्णपणे नष्ट करणे म्हणजेच अण्वस्त्र निर्मूलन होय. १) मानवी जीवितहानी, २) पर्यावरणाचा विनाश आणि ३) जागतिक सुरक्षा धोक्यात येऊ नये. म्हणून संयुक्त राष्ट्र- युएन व विविध देश नि:शस्त्रीकरणाचा प्रचार करतात.

पार्श्वभूमी आणि इतिहास: संयुक्त राष्ट्रांनी सन २०१३ मध्ये ठराव मंजूर करून २६ सप्टेंबर हा दिवस अण्वस्त्र निर्मूलन दिन म्हणून घोषित केला. सन १९४५ मध्ये जपानमधील हिरोशिमा आणि नागासाकी शहरांवर झालेल्या अणुबॉम्ब हल्ल्याच्या भीषण परिणामानंतर जगात अण्वस्त्रांविरोधात मोठी जाणीव निर्माण झाली. सद्यस्थितीत जागतिक अण्वस्त्र साठा असा-ˇ जगात सध्या ९ देशांकडे अण्वस्त्रे आहेत.ˇ रशिया आणि अमेरिका यांच्याकडे जगातील सर्वाधिक सुमारे ८६% अण्वस्त्रे आहेत.ˇ भारताकडे सुमारे १९० अण्वस्त्रे असून भारताचे धोरण आधी अण्वस्त्र वापरणार नाही- छे ऋळींीं णीश यावर आधारित आहे.

दुसऱ्या महायुद्धाच्या समाप्तीनंतर अणुयुगाचा प्रारंभ झाला, जेव्हा अनेक देशांनी अण्वस्त्रांची स्पर्धा सुरू केली. सुरुवातीला, शीतयुद्धाच्या भू-राजकारणाच्या परस्परपूरक संदर्भात आणि प्रभावी आंतरराष्ट्रीय नि:शस्त्रीकरण धोरणांच्या अभावामुळे, अमेरिका, सोव्हिएत संघ, युनायटेड किंगडम, फ्रान्स आणि चीनसारखे देश सन १९४५-१९६४ दरम्यान अण्वस्त्रधारी शक्ती बनले. कॅट्झ २००८ ; शेंक आणि युमन्स २०१२ या काळात जगभरातील सर्व वातावरणांमध्ये- ट वातावरण, ट जमिनीखाली आणि ट पाण्याखाली मोठ्या संख्येने अणुचाचण्या घेण्यात आल्या. याच काळात अमेरिका आणि सोव्हिएत संघाने वातावरणात मोठ्या संख्येने अणुचाचण्या केल्या. याची सर्वात प्रातिनिधिक उदाहरणे म्हणजे सन १९५४ मध्ये अमेरिकेने मार्शल बेटांवरील बिकिनी प्रवाळद्वीपावर कॅसल ब्राव्हो चाचणी आणि सन १९६१ मध्ये सोव्हिएत संघाने उरल पर्वतांच्या उत्तरेकडील नोव्हाया झेम्लिया द्वीपसमूहात सत्सार चाचणी केलेले हायड्रोजन बॉम्बचे पहिले अणुस्फोट- गुडबी २००५ घडविले. वातावरणात आतापर्यंत झालेल्या सर्वात शक्तिशाली अणुचाचण्यांमुळे झालेले गंभीर पर्यावरणीय नुकसान, तसेच जागतिक अणुशस्त्र चाचण्यांच्या सर्वसाधारण पार्श्वभूमीने, अणुशस्त्र चाचण्या पूर्णपणे बंद करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावरील आंतरराष्ट्रीय सहकार्याच्या पहिल्या टप्प्यासाठी पाया तयार केला आहे. अशाप्रकारे सन १९६३ हे वर्ष मर्यादित चाचणी बंदी कराराच्या- एलटीबीटी अंमलात येण्याने एक महत्त्वाचा टप्पा ठरले. या करारानुसार भूमिगत भाग वगळता जगातील सर्व वातावरणात अणुशस्त्र चाचण्यांवर बंदी घालण्यात आली होती - रुबिन्सन २०११. जरी फ्रान्स आणि चीन या दोन प्रमुख देशांनी या करारावर स्वाक्षरी केली नसली तरी- मास्टनी २००८, कारण या देशांनी वातावरणात त्यांच्या अणुशस्त्र चाचण्या सुरूच ठेवल्या होत्या, तरीही सन १९६३ पासून दोन्ही गोलार्धांतील वातावरणातील किरणोत्सर्गी समस्थानिकांना मर्यादित ठेवण्यात या कराराचा खरा प्रभाव पडला-लेविन इत्यादी तसेच मॅनिंग आणि मेलहुइश १९९४.

सन १९६८ मध्ये अण्वस्त्र प्रसारबंदी करार- एनपीटी लागू होणे, ज्याने पाच विद्यमान अणुशक्ती असलेल्या देशांना वगळून जगातील सर्व देशांना अण्वस्त्रधारी बनण्यावर बंदी घातली, अण्वस्त्रांची स्पर्धा आणि अप्रत्यक्षपणे अण्वस्त्र चाचण्या संपवण्याच्या प्रयत्नांमधील हा आणखी एक महत्त्वाचा क्षण होता- व्हॅन डर मीर २०११. जरी या करारातील तरतुदींची अंमलबजावणी आंतरराष्ट्रीय अणुऊर्जा संस्थेच्या- आईएईए मदतीने होणार होती- वेट्झ २०११, तरी गेल्या चार दशकांतील भू-राजकीय अनुभवांनी हे दाखवून दिले आहे की एनपीटीच्या कक्षेबाहेर, भारत, दक्षिण आफ्रिका, पाकिस्तान, उत्तर कोरिया आणि वरवर पाहता इस्रायल- अनिर्दिष्ट अणुस्थिती यांचा समावेश असलेल्या अण्वस्त्रधारी देशांची एक वेगळी श्रेणी उदयास आली आहे- मॅकडोनेल २०१३ आणि यापैकी काही देश स्वतः च्या अण्वस्त्र चाचण्या घेतच आहेत. सन १९९६मध्ये संयुक्त राष्ट्रांनी सर्वसमावेशक अणुचाचणी बंदी करार- सीटीबीटी १९९६ स्वीकारल्याने, सर्व प्रकारच्या अणुचाचण्या थांबवण्याच्या एका नवीन पर्वाची सुरुवात झाली. तथापि १९४५ ते २०१३ या काळात वातावरणात आणि जमिनीखाली मोठ्या संख्येने केलेल्या अणुचाचण्या जशी शेवटची अणुचाचणी उत्तर कोरियाने केली होती, त्यांच्या किरणोत्सर्गी कचऱ्यामुळे सध्याचे पर्यावरणाचे प्रदूषण झाले आहे, ज्यामुळे किरणोत्सर्गाच्या उच्च पातळीमुळे अनेक स्थळे पर्यावरणीय आणि सामाजिकदृष्ट्या उद्ध्वस्त झाली आहेत. प्रस्तुत अभ्यास हा अणुबॉम्ब चाचण्यांमुळे निर्माण होणाऱ्या पर्यावरणीय परिणामांच्या विश्लेषणावर आधारित असून, त्यात प्रामुख्याने जागतिक आणि प्रादेशिक संदर्भातील वातावरणीय व सागरी पर्यावरणीय प्रदूषणाच्या मुद्द्यावर, तसेच किरणोत्सर्गी प्रदूषणामुळे मानवावर होणाऱ्या परिणामांसंबंधीच्या विशिष्ट बाबींवरील चर्चा आहे.

अण्वस्त्र निर्मूलन किंवा नि:शस्त्रीकरणाचा अर्थ जगातल्या विनाशाची भीती निर्माण करणाऱ्या अण्वस्त्रांची संख्या पूर्णपणे संपवणे किंवा कमी करणे हा आहे. अण्वस्त्रांच्या संपूर्ण निर्मूलनासाठी आंतरराष्ट्रीय दिवस हा दरवर्षी २६ सप्टेंबर रोजी पाळला जातो.

महत्त्वाची माहिती: १) उद्देश: जगातून अणुयुद्धाचा धोका संपवणे आणि जागतिक शांतता प्रस्थापित करणे. २) सध्याची स्थिती: जगभरात अमेरिका, रशिया, चीन, भारत, पाकिस्तान यांसारख्या मोजक्या देशांकडे अण्वस्त्रे आहेत. रशिया आणि अमेरिकेकडे सर्वाधिक अण्वस्त्रसाठा आहे. ३) अण्वस्त्र निर्मूलनाची गरज: ॰ अणुबॉम्बच्या एका स्फोटाने लाखो लोकांचा जीव जातो आणि पुढच्या पिढ्यांवरही घातक परिणाम होतात. ॰ पर्यावरणाचा नाश होतो आणि पृथ्वीवरील सजीव सृष्टी धोक्यात येते. ॰ महासत्तांमधील स्पर्धा थांबवण्यासाठी नि:शस्त्रीकरण आवश्यक आहे. विविध समाज माध्यमांवरून सविनय साभार जी! !! आंतरराष्ट्रीय अण्वस्त्र निर्मूलन दिनाच्या समस्त मानव परिवारास हार्दिक हार्दिक शुभेच्छा जी !!

निखारे ..

नांदी देई वादळाची
अडवू नकात हे वारे
झटकली जाई राख
शिलगावती निखारे

उर्जा देती आंदोलना
धग धग पेटते अंगारे
पकडणारं कोणकसे
तेल लावल्या अंगा रे

मल्ल तयारलढायला
घेऊ नकांत रे पंगा रे
शिकविते परिस्थिती
तोंड दे कटू प्रसंगा रे

समाजअगदी निर्दयी
हसते आपले व्यंगा रे
भिन्नवळण संघर्षाला
करायचा फक्त दंगा रे

आठवा जरा गांधीनां
जप विचारव्यासंगा रे
आडवे येती अडथळे
पुरणारं ना पासंगा रे

शांती पूर्ण आंदोलने
कशाला धाडधिंगा रे
प्रश्न सुटतात चर्चेतून
कंटाळे लोक ढोंगा रे

- हेमंत मुसरीफ पुणे.
9730306996

उभारावे ..

मिळत नाही मागून
ते हिसकावून घ्यावे
हक्काचे आहे माझे
रे सबळ पुरावे द्यावे

स्पष्टपणे दिसतेजरी
दावा गोंदवली नावे
चोरीलबाडी कसली
वाजत गाजत न्यावे

एकचं हाकाराकरता
जमतात सगळीगावे
शक्ती असूनि दंडात
म्हणे तुमचे गुण गावे

तुम्हीबोलवालं तेंव्हा
रे धावत चर्चेला यावे
काहीचं नाही पदरात
रिकाम्याहाताने जावे

मेहनतकरून पिकवे
फेकलेले तुकडेखावे
सोसावे कुत्र्याचेचावे
असूनही वाघाचेछावे

वेळ हीचं आली खरी
योजावे गनिमी कावे
पायी स्वता उभारावे
आता सत्तेस जिंकावे

- हेमंत मुसरीफ पुणे.
9730306996

ठरलेले ..

कधी वाटे उपोषणे
सारे ठरवून होतात
लिंबू सरबत ग्लास
तयार आहे हातात

पूर्ण लवाजम्यासह
साहेबस्थळी येतात
वा किलींग स्माईल
कॅमे-यां पुढे देतात

दबलेल्याआवाजात
कानापाशीबोलतात
हजारो घंट्या कशा
मनांपाशी हालतात

उपोषण कर्ते मुखडे
हर्षोल्लासे फुलतात
काय झाले रे नेमके
सवालमनी सलतात

जयकाराच्याघोषणा
घुमेलागे आसमंतात
मिडीयावालेसरसावे
काय घडे अकस्मात

कायगेले काय आले
भाकड चर्चा रंगतात
केला इव्हेंट सुसंपन्न
हळूचसगळेपांगतात

- हेमंत मुसरीफ पुणे.
९७३०३०६९९६

नेत्यांचीशाळा ..

काय कसे बोलू नये
भले शिकवावे बाळा
नेत्यांना फुकट प्रवेश
सुसज्ज हव्या शाळा

सुट्टी बिट्टी नाही इथे
मुळीचं नको कंटाळा
अनिवार्य करेशिक्षण
शाळे नक्की पिटाळा

जाण देतात अजाणा
नियम कायदा पाळा
समजून घ्याव्या वेळा
कधीतोंडा लावे टाळा

विकसतकरावी कला
फालतू विवाद टाळा
बोलती बंद करे कशी
कुठे कोंबायचा बोळा

सत्तेबाहेरच्या नेत्यांना
लवकर लागतो लळा
वेळ मिळाला मोकळा
निभ्रांत शाळेत लोळा

शाळे इथल्या गणवेश
रंग आहे जरा वेगळा
एकसारखे असो छात्र
निदान इथे रंगा वगळा

- हेमंत मुसरीफ पुणे.
९७३०३०६९९६

पान १ वरुन

जालना जिल्ह्यातील आठही

रोजगार हमीच्या कामांशी संबंधित उपाययोजनांचा समावेश होऊ शकतो. मात्र, प्रत्यक्ष आर्थिक मदतीची रक्कम, लाभार्थी निकष आणि गावनिहाय मदतीची अंमलबजावणी याबाबत स्वतंत्र शासन निर्णय किंवा प्रशासकीय आदेश महत्त्वाचे ठरतील. त्यामुळे शेतकऱ्यांनी अधिकृत शासन आदेश आणि स्थानिक महसूल प्रशासनाच्या सूचनांकडे लक्ष देणे आवश्यक आहे.

पावसाच्या अनिश्चिततेचा शेतीवर परिणाम जालना जिल्ह्याची अर्थव्यवस्था मोठ्या प्रमाणात शेतीवर अवलंबून आहे. जिल्ह्यातील आठही तालुके दुष्काळग्रस्त यादीत आल्याने खरीप हंगामातील पिकांचे नुकसान, पाण्याची उपलब्धता, जनावरांसाठी चारा आणि आगामी हंगामासाठीची तयारी हे प्रश्न महत्त्वाचे ठरणार आहेत. जालना जिल्ह्यातील पर्जन्यमान आणि भूजलस्थितीचा शेतीवर थेट परिणाम होतो. त्यामुळे दुष्काळ जाहीर झाल्यानंतर प्रशासनासमोर पिण्याचे पाणी, पशुधनासाठी चारा आणि शेतीसाठी आवश्यक उपाययोजना यांना प्राधान्य देण्याचे आव्हान राहणार आहे.

मराठवाड्यात मोठा परिणाम

जालना जिल्ह्याबरोबरच मराठवाड्यातील अनेक जिल्ह्यांतील मोठ्या संख्येने तालुक्यांचा दुष्काळग्रस्त यादीत समावेश आहे. छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्यातील ९, बीडमधील ११, लातूरमधील १०, धाराशिवमधील ८, नांदेडमधील १४, परभणीमधील ९ आणि हिंगोलीमधील ५ तालुक्यांचा समावेश असल्याचे प्रसिद्ध झालेल्या जिल्हानिहाय यादीत नमूद आहे. त्यामुळे मराठवाड्यातील शेतकऱ्यांसाठी दुष्काळ निवारणाच्या उपाययोजनांची प्रभावी आणि वेळेत अंमलबजावणी महत्त्वाची ठरणार आहे. प्रशासनाच्या पुढील कार्यवाहीकडे लक्ष जालना जिल्ह्यातील सर्व आठ तालुके दुष्काळग्रस्त घोषित झाल्याने आता प्रत्यक्ष मदत आणि सवलतींची अंमलबजावणी कधी सुरू होते, याकडे शेतकरी आणि ग्रामीण भागाचे लक्ष लागले आहे. गावनिहाय परिस्थिती, पीक नुकसान आणि पाणीटंचाईचा आढावा घेऊन प्रशासनाकडून पुढील कार्यवाही अपेक्षित आहे. दरम्यान, दुष्काळग्रस्त तालुक्यांतील शेतकऱ्यांनी शासनाच्या अधिकृत आदेशानुसार उपलब्ध होणाऱ्या सवलतींसाठी संबंधित तहसील कार्यालय, कृषी विभाग आणि स्थानिक प्रशासनाशी संपर्क ठेवावा.

फूड फेअरच्या माध्यमातून

पदार्थांसोबत पंजाबी, दक्षिण भारतीय, चायनीज व फास्ट फूड यांची माहिती देत पारंपरिक व पौष्टिक आहार आणि अति-प्रक्रिया केलेल्या खाद्यपदार्थांमधील फरक समजावून सांगण्यात आला. परसबागेतून घरच्या घरी पोषण गावपातळीवर परसबाग, भाजीपाला लागवड आणि घरच्या घरी पौष्टिक अन्न उपलब्ध करून घेण्याचे महत्त्व यावेळी अधोरेखित करण्यात आले. बालकांना विविध फळे व भाज्यांचे प्रत्यक्ष वाटप करून त्यांचा आस्वाद घेण्याची संधी देण्यात आली. विविध अन्नघटकांमधून शरीराला मिळणारी जीवनसत्त्वे, त्यांची कमतरता

पान १ वरुन

झाल्यास दिसणारी लक्षणे आणि संभाव्य आरोग्यविषयक परिणाम याबाबतही मार्गदर्शन करण्यात आले. त्यामुळे बालकांमध्येही पोषणयुक्त आहाराबाबत उत्सुकता आणि जागरूकता निर्माण झाली. ऊसतोड कामगार कुटुंबे साधारणपणे सहा महिन्यांसाठी स्थलांतरित होत असल्याने त्यांच्या कामाच्या वेळा, कष्टाचे स्वरूप, अनियमित दिनचर्या आणि आहाराकडे होणारे दुर्लक्ष यामुळे आरोग्यविषयक अडचणी निर्माण होण्याची शक्यता असते. या पार्श्वभूमीवर 'सकस आहार - सुदृढ आरोग्य' हा संदेश फूड फेअरच्या माध्यमातून देण्यात आला.

स्थलांतरित बालकांच्या भावनिक व शैक्षणिक गरजांवरही भर

स्थलांतरित पालकांपासून दूर राहणाऱ्या बालकांना भावनिक आधार मिळावा, त्यांच्या शिक्षणात सातत्य राहावे आणि त्यांच्यामध्ये एकटेपणाची भावना निर्माण होऊ नये, यासाठी संस्थेच्या माध्यमातून आवश्यक मार्गदर्शन व सहकार्य केले जात असल्याचे यावेळी सांगण्यात आले.

प्रकल्प संचालक आप्पासाहेब उगले म्हणाले,

ऊसतोड कामगार कुटुंबातील महिला आणि मुलांच्या दैनंदिन आहारात पालेभाज्या, फळभाज्या, फळे, कडधान्ये, काजू-बदाम, तूप, दही, अंडी, मासे आणि स्वच्छ पाण्याचा समावेश केल्यास आरोग्याच्या दृष्टीने त्याचा सकारात्मक परिणाम होतो. या बाबींची प्रत्यक्ष माहिती देणारा फूड फेअर हा उपक्रम निश्चितच उपयुक्त व दिशादर्शक ठरेल.

संपर्क प्रमुख भाउसाहेब गुजाळ म्हणाले,

जालना जिल्ह्यातील ऊसतोड कामगार कामासाठी बाहेरगावी तसेच इतर राज्यांत स्थलांतर करतात. त्यामुळे त्यांनी स्वतःच्या तसेच घरी राहणाऱ्या बालकांच्या दैनंदिन आहाराकडे विशेष लक्ष देणे आवश्यक आहे. प्रत्यक्ष फळे व भाज्यांचे वाटप करून मुलांना त्यांचा आस्वाद घेण्याची आणि पोषणाचे महत्त्व समजून घेण्याची संधी या उपक्रमातून मिळत आहे. कार्यक्रमास के. एम. काबळे, डी. के. नाईकवाडे, सुपरवायझर के. के. काबळे, ग्रामविकास अधिकारी दीपक गणकवार, जिल्हा समन्वयक एकनाथ राऊत, राजेश वाघमारे यांच्यासह मुख्याध्यापक, महिला, बालके व ग्रामस्थ उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी नामदेव नाडे, दुर्गा नाडे, चंदा कुलकर्णी, राजूबाई जाधव, संचिता देवकर, वंदना सोळके, सिद्धू तिनगोटे, शोभा श्रीनिवास तसेच संबंधित गावांतील कार्यकर्ते व स्वयंसेवकांनी परिश्रम घेतले.

बदनापूरच्या इतिहासात प्रथमच

पान १ वरुन

तारांचा प्रश्न महावितरण कंपनीने मार्गी लावत नवीन पोल उभे करून विद्युत तारा उंचावर घेतल्या. त्यामुळे विसर्जन मिरवणुकीदरम्यान कोणताही अडथळा निर्माण झाला नाही. चोख पोलीस बंदोबस्त; ठिकठिकाणी सेवा

विसर्जन सोहळ्याच्या पार्श्वभूमीवर पोलीस प्रशासनाच्या वतीने चोख बंदोबस्त ठेवण्यात आला होता. गणेशभक्तांसाठी विविध ठिकाणी पाणी, चहा व खिचडीची व्यवस्था करण्यात आली होती. छत्रपती शिवाजी महाराज चौकात नगरपंचायतीच्या वतीने गणपती बाप्पांवर पुष्पवृष्टी करून गणेशमूर्तींचे स्वागत करण्यात आले. विसर्जन परिसरात पुरेशी विद्युत रोषणाई करण्यात आली होती. लहान-मोठ्या गणेशमूर्तींचे विसर्जन सुलभ व्हावे यासाठी हायड्रा मशीनची व्यवस्था करण्यात आल्याने विसर्जनावेळी कोणतीही अडचण निर्माण झाली नाही. पुढेही अशीच व्यवस्था करण्याची मागणी पहिल्यांदाच करण्यात आलेल्या या नियोजनामुळे गणेशभक्तांमध्ये समाधानाचे वातावरण होते. पर्यावरणपूरक पद्धतीने विसर्जनासाठी कायमस्वरूपी अशाच प्रकारची व्यवस्था करण्यात यावी, अशी अपेक्षा गणेशभक्तांनी व्यक्त केली.

गणेश विसर्जनाच्या पार्श्वभूमीवर

पान १ वरुन

परिषद प्रशासनाने कोणतीही सबब न सांगता तातडीने यंत्रणा कामाला लावावी, अशा स्पष्ट सूचना त्यांनी दिल्या. आज गणेश विसर्जनाची मिरवणूक आहे. गणेशभक्तांच्या श्रद्धेचा आणि नागरिकांच्या आरोग्याचा प्रश्न आहे. मुख्य बाजारपेठ आणि मिरवणुकीच्या मार्गावर ड्रेनेजचे घाण पाणी वाहता कामा नये. आजच्या आज हे पाणी बंद करून परिसराची स्वच्छता करा, अशी स्पष्ट भूमिका आमदार लोणीकर यांनी मुख्याधिकारी दीपक इंगोले यांच्याशी बोलताना मांडली. शहरातील स्वच्छतेसाठी नगरपरिषदेने स्वच्छतेचे कंत्राट दिलेले असून मोठ्या संख्येने कर्मचारी कार्यरत आहेत. असे असतानाही नागरिकांना ड्रेनेजच्या समस्येला सामोरे जावे लागत असेल, तर संबंधित यंत्रणेने आपल्या कामाकडे अधिक गांभीर्याने पाहण्याची आवश्यकता असल्याचे आमदार लोणीकर यांनी निदर्शनास आणून दिले. ४० वर्षांपासूनचा प्रश्न कायमस्वरूपी सोडविण्याची मागणी मोंढा परिसरातील ड्रेन गेल्या अनेक वर्षांपासून गाळ, कचरा आणि जनावरांच्या घाणीने भरलेला आहे. त्यामुळे केवळ गणेशोत्सवाच्या पार्श्वभूमीवर तात्पुरती साफसफाई न करता संपूर्ण ड्रेन मोकळा करून कायमस्वरूपी उपाययोजना करण्याची गरज आमदार लोणीकर यांनी व्यक्त केली. या कामासाठी आवश्यक निधी डीपीडीसीकडून उपलब्ध करून देण्यासाठी प्रस्ताव सादर करावा, तसेच जिल्हाधिकारी आणि पालकमंत्र्यांशी चर्चा करून निधी मिळविण्यासाठी आपण पाठपुरावा करू, असेही त्यांनी स्पष्ट केले. अधिकाऱ्यांनी प्रत्यक्ष कामावर लक्ष द्यावे शहराची लोकसंख्या मोठी असून नागरिकांच्या दैनंदिन जीवनाशी संबंधित स्वच्छता, ड्रेनेज आणि रस्त्यांचे प्रश्न सातत्याने समोर येत आहेत. मागील बैठकींमध्येही हा विषय मांडण्यात आला आहे. मात्र अधिकारी केवळ काही दिवसांच्या अंतराने पाहणी करून न जाता आठवड्यातून किमान एक दिवस प्रत्यक्ष शहरातील कामांचा आढावा घेऊन संबंधित कर्मचाऱ्यांकडून काम करून घ्यावे, अशी अपेक्षाही आमदार लोणीकर यांनी व्यक्त केली.

गणेशोत्सव हा श्रद्धा, भक्ती आणि सामाजिक एकतेचा उत्सव आहे. गणेश विसर्जनाच्या मिरवणुकीत सहभागी होणाऱ्या प्रत्येक गणेशभक्ताला स्वच्छ आणि सुरक्षित वातावरण मिळणे ही प्रशासनाची जबाबदारी आहे. त्यामुळे तात्पुरत्या उपायांपेक्षा कायमस्वरूपी नियोजन करून परतूर शहरातील ड्रेनेजचा प्रश्न मार्गी लावावा, अशी ठाम भूमिका आमदार बबनराव लोणीकर यांनी मांडली.

३४ तासांच्या अथक प्रयत्नांनंतर जालन्यातील श्री गणेश विसर्जन सोहळ्याची सांगता

५१९ सार्वजनिक मंडळांसह सुमारे ७० ते ८० हजार घरगुती गणेशमूर्तींचे विसर्जन; प्रशासनाचा चोख बंदोबस्त

जालना (प्रतिनिधी) : 'गणपती बाप्पा मोरया, पुढच्या वर्षी लवकर या'च्या जयघोषात जालना शहरातील श्री गणेश विसर्जन सोहळा भक्तिमय आणि उत्साही वातावरणात यशस्वीरीत्या संपन्न झाला. गुरुवार, दि. २५ सप्टेंबर रोजी सकाळी ८ वाजता सुरू झालेली विसर्जन प्रक्रिया तब्बल ३४ तासांनंतर शुक्रवार, दि. २६ सप्टेंबर २०२६ रोजी सायंकाळी ६.२० वाजता पूर्ण झाली. शहरातील विविध भागांत प्रतिष्ठापना करण्यात आलेल्या ५१९ सार्वजनिक गणेश मंडळांच्या मूर्तींचे नियोजनबद्ध पद्धतीने विसर्जन करण्यात आले. याशिवाय घरगुती तसेच विविध व्यावसायिक प्रतिष्ठानांमध्ये विराजमान झालेल्या अंदाजे ७० ते ८० हजार गणेशमूर्तींनाही भावपूर्ण निरोप देण्यात आला. श्री गणेशाच्या दर्शनासाठी तसेच विसर्जन मिरवणुका पाहण्यासाठी प्रमुख मार्गांवर भाविकांनी मोठी गर्दी केली होती. विसर्जन मिरवणुकांमध्ये ढोल-ताशांचा गजर, पारंपरिक वाद्ये, आकर्षक सजावट आणि गणेशभक्तांचा उत्साह पाहायला मिळाला. मिरवणूक मार्गांवर 'गणपती बाप्पा मोरया', 'मंगलमूर्ती मोरया' आणि 'पुढच्या वर्षी लवकर या' अशा जयघोषांनी परिसर दुमदुमून गेला. गुलालाची उधळण आणि भक्तिमय वातावरणात गणरायाला निरोप देताना अनेक भाविक भावुक झाले.

विसर्जनासाठी सहा क्रेन आणि दहा कृत्रिम कुंड मोठ्या आकाराच्या सार्वजनिक गणेशमूर्तींचे सुरक्षितपणे विसर्जन करण्यासाठी महानगरपालिकेकडून सहा क्रेनची व्यवस्था करण्यात आली होती. घरगुती तसेच लहान गणेशमूर्तींच्या पर्यावरणपूरक विसर्जनासाठी शहराच्या विविध भागांत दहा कृत्रिम विसर्जन कुंड उभारण्यात आले होते. त्यामुळे विसर्जन स्थळांवरील गर्दीचे नियोजन करण्यासह भाविकांना जवळच्या ठिकाणी मूर्ती विसर्जनाची सुविधा उपलब्ध झाली. विसर्जनस्थळी पुरेशा प्रकाशाची व्यवस्था, स्वच्छता, पिण्याचे पाणी, अग्निशमन यंत्रणा, वैद्यकीय मदत आणि आपत्कालीन पथके तैनात करण्यात आली होती. दुर्घटना टाळण्यासाठी विसर्जन स्थळांवर सुरक्षा कर्मचारी आणि स्वयंसेवकांनी विशेष दक्षता घेतली. प्रशासनाच्या समन्वयामुळे सोहळा सुरळीत महानगरपालिका आयुक्त श्रीमती अंजली शर्मा आणि पोलीस अधीक्षक तेगबीरसिंह संधू यांच्या मार्गदर्शनाखाली संपूर्ण विसर्जन प्रक्रियेचे नियोजन करण्यात आले. महानगरपालिका, पोलीस प्रशासन, आरोग्य विभाग, सुरक्षा यंत्रणा, सामाजिक संस्था आणि स्वयंसेवकांनी समन्वय साधत जबाबदारी पार पाडली. मिरवणूक मार्ग, विसर्जनस्थळे आणि गर्दीच्या ठिकाणी चोख पोलीस बंदोबस्त ठेवण्यात आला होता. वाहतूक व्यवस्थेत अडथळा निर्माण होऊ नये, यासाठी प्रमुख मार्गांवरील वाहतुकीत आवश्यक बदल करण्यात आले. पोलीस अधिकारी आणि कर्मचारी सलग अनेक तास तैनात राहून मिरवणुका शिस्तबद्ध रीतीने पुढे नेण्यासाठी प्रयत्नशील होते. आरोग्य विभागाच्या पथकांनीही आपत्कालीन परिस्थितीसाठी आवश्यक तयारी ठेवली होती. तब्बल ३४ तास सुरू असलेली विसर्जन प्रक्रिया कोणताही मोठा अनुचित प्रकार न घडता यशस्वीरीत्या पूर्ण झाल्याने प्रशासनाच्या नियोजनाचे कौतुक होत आहे. विसर्जन सोहळा शांततेत आणि सुरळीत पार पाडण्यासाठी सहकार्य करणारे सर्व अधिकारी-कर्मचारी, सार्वजनिक गणेश मंडळांचे पदाधिकारी, सामाजिक संस्था, स्वयंसेवक आणि जालनेकर नागरिकांचे जालना शहर महानगरपालिकेच्या वतीने मन:पूर्वक आभार मानण्यात आले.